

JOSEP DANIEL CLIMENT

Nicolau Primitiu Gómez, la fermesa d'uns ideals

Nicolau Primitiu Gómez Serrano ha estat una de les personalitats valencianes més rellevants del segle XX, tant com a activista de la llengua pròpia (per la seua participació en la major part de les entitats valencianistes de la dècada de 1920 ençà; pels textos sobre valencianisme que publicà, i per la defensa del valencià, del seu ensenyament i de la projecció en la societat valenciana) com per la seua condició d'erudit, tal com s'adverteix en la qualitat de la seua biblioteca particular (hui en dia nucli de la Biblioteca Valenciana de la ciutat de València) i en els seus estudis sobre arqueologia, toponímia i costums valencians.

Des d'un punt de vista polític i social, podem ubicar Nicolau Primitiu en l'àmbit dels sectors de la petita burgesia valenciana del primer terç del segle XX que, des d'una indústria familiar i amb molt de treball i resolució, aconseguiren crear una valuosa indústria de maquinària agrícola que donava suport al sector econòmic valencià més productiu d'aleshores: el camp.

Quant a l'aspecte personal, Nicolau Primitiu va ser una persona afectuosa i sensible, molt respectuosa amb la llibertat dels altres, poc amic de les discussions i de les baralles, fins al punt de ser un home que aportava pau tant en l'àmbit familiar com en qualsevol altre en què va participar. En l'àmbit laboral va mantenir excel·lents relacions amb els treballadors de la seua empresa, tal com es desprèn del respecte amb què va ser tractat en plena Guerra Civil; en el camp de la cultura va presidir entitats culturals integradores, i fins i tot en el terreny de la política va contribuir amb valuoses aportacions a apaivagar els enfrontaments entre els diversos sectors del valencianisme. Es

podria dir, sense por d'equivocar-nos, que era un home ple de virtuts humanes, de profundes conviccions cristianes i morals, amb un equilibri personal notable i amb una cultura excepcional.

Es tracta, en suma, del paradigma d'un empresari valencià culte i conscienciat amb la seua terra i cultura, malauradament una *rara avis*, atès que personalitats com la seua han estat una excepcionalitat en la societat valenciana contemporània.

Nicolau Primitiu Gómez ens ha llegat una vasta obra formada no únicament per una gran quantitat de publicacions que abasten multitud de temes (des de l'arqueologia i la prehistòria fins a la toponímia, l'estudi de la llengua, la història o el folklore), sinó també per una amplíssima producció escrita no publicada, com ara els diaris personals, els *Dietaris*, els epistolaris i, fins i tot, articles més o menys acabats o conferències, etc. A través d'aquesta gran producció es posa de manifest el que ha estat la màxima preocupació de tota la seua vida i que, al seu torn, ha caracteritzat la seua actuació personal: una profunda i sincera estima per les terres i la gent del seu país. Sens dubte, l'element unificador de tota aquesta immensa obra és un sentiment que amera per complet totes les actuacions que Nicolau Primitiu va portar a cap en els noranta-quatre anys de la seua existència: el seu valencianisme, entès com el desig de recuperació de la personalitat del poble valencià, esfondrada en una decadència de segles a causa tant de l'actitud dels propis valencians com de la determinació assimilista estatal.

Aquest desig de recobriment col·lectiu serà, per tant, el gran objectiu de la seua vida, que es traduirà en una enèrgica acció cultural i política en els anys de la II

República i en una intensa tasca cultural al llarg de la dictadura franquista, que el portaren a ocupar la direcció de Lo Rat Penat i del Centre de Cultura Valenciana, entre altres entitats.

Actualment, la seua figura és vista amb certes dosis de venerabilitat, i considerat per molts conciutadans com un patrici valencià, és a dir, com una persona que destaca entre tots els valencians. Segurament per això, l'actual biblioteca nacional dels valencians porta des del 2010 el nom de Biblioteca Valenciana Nicolau Primitiu, en record i homenatge a la seua obra i figura.

En definitiva, estem davant de la figura d'un intel·lectual que va treballar amb fermesa per la construcció d'un País Valencià d'acord amb les seues arrels, i que és tot un exemple singular de la resistència dels valencians a la despersonalització com a poble que vam patir durant gran part del segle XX, en una línia semblant al paper que representen personatges com Carles Salvador, Gaetà Huguet o Adolf Pizcueta.

No està de més recordar el lema que va guiar la seua manera d'actuar al llarg de la seua vida: "Treballar, persistir i esperar"; treballar silenciosament i eficaç en un objectiu, mantenir-se ferm en els ideals propis en benefici del poble valencià i esperar la recompensa, que no és altra que el premi del deure complit, la satisfacció personal d'haver actuat d'acord amb les pròpies creences. Aquest lema, recollit al seu ex-libris, il·lustra magníficament la personalitat de Nicolau Primitiu Gómez, una persona íntegra, reflexiva, treballadora i emprenedora, que aconseguí eixe difícil equilibri que el singularitzarà tota la vida. ■

Autor/a: Climent Martínez, Josep Daniel

Títol: "Nicolau Primitiu Gómez, la fermesa d'uns ideals"

Publicat a: revista Saó núm. 377 (2012), p. 35

Autor/a del comentari: Eduard Comeig Ramírez

1. Identifica la tipologia i el gènere del text; també la publicació i la secció en què apareix
2. Creus que el títol està justificat? Raona la teua resposta.
3. Arreplega i copia els connectors i locucions que aporten cohesió interna al text (8-10)
4. Localitza i copia els adjectius i altres elements valoratius dedicats al personatge. Creus que en conformen una descripció il·lustrativa?
5. Escriu un resum del text de 8-10 línies
6. Quin consideres que és el propòsit comunicatiu de l'article?
7. A banda del perfil personal del personatge, creus que l'autor motiva a la implicació cívica i a la participació social? Justifica-ho.
8. Identifica els elements informatius i els d'opinió del següent fragment, i explica la relació entre ells: «*A través d'aquesta gran producció es posa de manifest el que ha estat la màxima preocupació de tota la seua vida i que, al seu torn, ha caracteritzat la seua actuació personal: una profunda i sincera estima per les terres i la gent del seu país*»
9. Identifica el lema vital del personatge i comenta si atén a criteris ètics de deure o d'utilitat.
10. Esmenta les entitats culturals públiques i privades que apareixen en el text. Encara existeixen a hores d'ara? Apunta'n tres més d'actuals que conegues.

Propostes d'altres activitats per realitzar a l'aula (debats, treball cooperatiu, etc)

EXTRA 1: Completeu la biografia i feu-ne una presentació en grups de quatre: busqueu-ne informació (lloc i data de naixement, ofici, trajectòria cívica i cultural, curiositats, lloc i data de la mort...), compartiu-la i organitzeu-la amb la tècnica de treball cooperatiu 1-2-4

EXTRA 2: Cerqueu informació sobre l'autor de l'article (ofici, procedència, treballs publicats...) i opineu sobre l'origen del seu interès en Nicolau Primitiu Gómez Serrano. Per cert, com a anècdota, tots dos han rebut un reconeixement de la Fundació Huguet... Quin i quan?